

BİYOGRAFİK DÖNEMEÇ
TARİH VE SOSYAL BİLİMLERDE
BİYOGRAFİNİN YENİDEN KEŞFİ

HAZIRLAYANLAR

HANS RENDERS

BINNE DE HAAN

JONNE HARMSMA

VakıfBank Kültür Yayınları: 0292
Tarih: 079

**BİYOGRAFİK DÖNEMEÇ
TARİH VE SOSYAL BİLİMLERDE
BİYOGRAFİNİN YENİDEN KEŞFİ**
HAZIRLAYANLAR
HANS RENDERS
BINNE DE HAAN
JONNE HARMSSA

Özgün adı
The Biographical Turn: Lives In History

Türkçesi
Uğur Yankı Uçkardeşler

Yayın Danışmanı
Ekrem Demirli

Proje Editörü
Dr. Mehmet Yılmaz Akbulut

Kapak ve Sayfa Uygulama
Faruk Özcan

Kapak Resmi
Gino Severini (1883-1966)
La modiste (Şapkacı)

Kitap Editörü
Bahadır Karadağ

Son Okuma
Halid Metin Yolcu

VakıfBank Kültür Yayınları
İnkılap Mahallesi
Dr. Adnan Büyükdizen Caddesi
No: 7/A1 – Kat 13
Ümraniye 34768 İstanbul
Telefon: 0 216 285 9571
www.vbky.com.tr - info@vbky.com.tr
Sertifika No: 40141

© Vakıf Pazarlama San. ve Tic. A.Ş., 2024

ISBN 978-625-6647-14-5

Kitabın Türkçe yayın hakları Akcalı Ajans aracılığıyla VakıfBank Kültür Yayınları'na aittir. Tanıtım amacıyla, kaynak göstermek şartıyla yapılacak sınırlı alıntılar dışında, yayıncının yazılı izni olmaksızın hiçbir elektronik veya mekanik araçla çoğaltılamaz. Eser sahiplerinin manevi ve mali hakları saklıdır.

Baskı
İmak Ofset Basım Yayın A.Ş.
Akçaburgaz Mh. 137. Sk. No:12
34522 Esenyurt / İstanbul / Türkiye
Tel: +90 444 62 18
Sertifika No: 71320

1. Baskı: Mart 2024

BİYOĞRAFİK DÖNEMEÇ

TARİH VE SOSYAL BİLİMLERDE
BİYOĞRAFİNİN YENİDEN KEŞFİ

HAZIRLAYANLAR
HANS RENDERS
BINNE DE HAAN
JONNE HARMSMA

TÜRKÇESİ

UĞUR YANKI ÜÇKARDEŞLER

HANS RENDERS

Hollanda'daki Groningen Üniversitesi'nde Tarih Profesörü ve Biyografi Enstitüsü Direktörüdür. Yayınları arasında *Theoretical Discussions of Biography: Approaches from History, Microhistory, and Life Writing* (2014) adlı kitap bulunur. Biographers International Organisation'ın (BIO) kurucularındandır. Biography Society/la Société de Biographie'nin Başkan Yardımcısı ve en iyi Amerikan biyografisi kategorisinde Plutarch Ödülü'nün jüri üyesidir.

BINNE DE HAAN

Groningen Üniversitesi Biyografi Enstitüsü'nde araştırma görevlisidir. Yayınları arasında *Theoretical Discussions of Biography: Approaches from History, Microhistory, and Life Writing* (2014) vardır. Ayrıca, *Van Kroon tot Bastaard (From Prince to Pauper: Biography and the Individual Perspective in Historiography)* başlıklı doktora tezinin İngilizce tercümesi yakında yayınlanacaktır.

JONNE HARMSMA

Groningen Üniversitesi Biyografi Enstitüsü'nde bir doktora araştırmacıdır. Hollanda Başbakanlığı ve Merkez Bankası Başkanlığı yapmış olan Jelle Zijlstra üzerine bir biyografi çalışması hazırlamaktadır.

UĞUR YANKI UÇKARDEŞLER

1997 yılında doğdu. İzmir Buca Anadolu Lisesi'nden mezun oldu. Burslu olarak İstanbul Kültür Üniversitesi İngiliz Dili ve Edebiyatı bölümünü kazandı. Mezun olduğu sene Boğaziçi Üniversitesi'nde İngiliz Dili ve Edebiyatı yüksek lisans programına kabul aldı. 2021 yılında İstanbul 29 Mayıs Üniversitesi'nde İngiliz Dili ve Edebiyatı Bölümü araştırma görevlisi oldu. 2022 yılında yüksek lisans eğitimini "Metafictional Representations of Trauma" başlıklı tezini başarıyla savunarak tamamladı. 2023 yılında kabul aldığı İstanbul Üniversitesi İngiliz Dili ve Edebiyatı doktora programıyla eğitimine devam etmektedir. İngilizceden çeviriler yapmaktadır.

İÇİNDEKİLER

Teşekkür 9

GİRİŞ

- 1 Biyografik Dönemeç: Beşerî Bilimlerde ve Toplumda Eleştirel Bir Yöntem Olarak Biyografi 13
Hans Render, Binne De Haan ve Jonne Harmsma

I. BÖLÜM

BEŞERÎ BİLİMLERDE BİYOGRAFİK DÖNEMEÇ

- 2 Hataların Düzelticisi Olarak Biyografi 33
Nigel Hamilton
- 3 Geçmişin Çoğulluğu: Tarihsel Zaman ve Biyografinin Yeniden Keşfi 63
Sabina Loriga
- 4 Hayat Asla Bitmez: Bir Mikro Tarih Yaklaşımı Olarak Biyografi 83
Sigurður Gylfi Magnússon
- 5 Kişiselleştirilmiş Tarih: Biyokurgu, Kaynak Eleştirisi ve Biyografinin Eleştirel Değeri Üzerine 103
Binne De Haan

- 6 Hayat Etkisi: Edebiyat alışmaları ve Biyografik Perspektif 131
Joanny Moulin
- 7 Bir Düşünce Kavramı Olarak Biyografi: Biyografik Araştırma ve Anlatının Öncülleri Üzerine 151
Christian Klein

II. BÖLÜM

BİLGİ ALANLARINDA BİYOGRAFİK DÖNEMEÇ

- 8 Çoğaltıcı Olarak Biyografiler: Modernist Sanatçıların Yaşamlarında Dönüm Noktası Olarak Birinci Dünya Savaşı 169
Hans Render ve Sjoerd Van Faassen
- 9 ‘Dürüst Siyaset’: Siyaset Tarzı Olarak Ekonomik Uzmanlığa Biyografik Bir Bakış Açısı 193
Jonne Harmsma
- 10 Atlantik’te Failliği Yeniden Keşfetmek: Giriřimci Ruhu ve Denizaşırı Şirketleri Birbirine Baėlayan Biyografik Bir Yaklaşım 217
Kaarle Wirta
- 11 Geçmiş Yüzyıllara Köprüler Kurmak: Erken Modern Biyografide Din ve Empati 235
Enny De Bruijn

12	Sevilen ve Sevilmeyen Liderler: Apartheid ve Apartheid sonrası Afrikaner Biyografisi	255
	Lindie Koorts	

III. BÖLÜM

AKADEMİDE BİYOGRAFİK DÖNEMEÇ VE TOPLUM

13	Biyografi Bir Selfie Değildir: Otobiyografiden Biyografiye Yavaş Bir Geçiş Olarak Yetkilendirme	285
	Hans Renders	
14	Neyden Neye Dönüşüyoruz? Biyografi ve Hayat Yazımında Araştırma ve İdeoloji	295
	Craig Howes	
15	Altta Yatan Karanlık Boşluktan Kurtuluş: Akademinin İçinde ve Ötesinde Biyografi	317
	Carl Rollyson	
16	Akademik Tarihçilikten Popüler Biyografi Yazarlığına Biyografinin Pratik Poetikası Üzerine Mülahazalar	337
	Debby Applegate	
	Kaynakça	351
	Dizin	393

TEŞEKKÜR

Kitabın editörleri, bu yayına verdikleri cömert destek için Nicolaas Muleriusfonds Vakfı'na teşekkürlerini arz eder.

Sabina Loriga'nın kaleme aldığı bu kitaptaki 3. Bölüm, “Geçmişin Çoğulluğu: Tarihsel Zaman ve Biyografinin Yeniden Keşfi”, Chloe Morgan tarafından İngilizceye çevrilmiştir. Hans Renders ve Sjoerd van Faassen'in yazdığı 8. Bölüm, “Fail Olarak Biyografiler: Modernist Sanatçıların Yaşamlarında Dönüm Noktası Olarak Birinci Dünya Savaşı” ve Enny de Bruijn'in yazdığı 11. Bölüm, “Geçmiş Yüzyıllara Ulaşan Köprüler Kurmak: Erken Modern Biyografide Din ve Empati”, Wichard Sam Boersma tarafından İngilizceye çevrilmiştir. Hans Renders'in “Biyografi Bir Özçekim Değildir: Otobiyografiden Biyografiye Doğru Gizlice Yaklaşan Bir Değişim Olarak Yetkilendirme” adlı 13. Bölüm, Sybren Bonnema tarafından İngilizceye çevrilmiştir.

“Hayat Asla Bitmez: Mikrotarihsel Bir Yaklaşım Olarak Biyografi” başlıklı 4. Bölümün yazarı, Sigurður Gylfi Magnússon, araştırmaları sırasında İzlanda Araştırma Fonu'nun gösterdiği destekler için minnettarlığını ifade etmektedir. Debby Applegate tarafından kaleme alınan “Akademik Tarihçilikten Popüler Biyografi Yazarlığına: Biyografinin Uygulamalı Poetikası Üzerine Derin Düşünceler” başlıklı 16. Bölümün bazı kısımları daha önce şurada yayınlanmıştır: Leigh Eric Schmidt, Catherine Brekus, Nick Salvatore, Matthew Avery Sutton ve Debby Applegate, “Forum”, *Religion & American Culture: A Journal of Interpretation* 24, 2014, 1-35.

GİRİŞ

BİYOĞRAFİK DÖNEMEÇ

BEŞERÎ BİLİMLERDE VE TOPLUMDA ELEŞTİREL BİR YÖNTEM OLARAK BİYOĞRAFI

HANS RENDERS, BINNE DE HAAN VE JONNE HARMSMA

“On doit des égards aux vivants; on ne doit aux morts que la vérité.”
“Hayatta olanlara saygı borçluyuz, ölenlere ise sadece hakikati.”

Voltaire'in
arkadaşı Mathurin de Grenonville'e
1719 tarihli mektubundan

Dil bilimsel, kültürel, uzamsal ve hatta son yıllarda duygusal dönemeçleri yaşadık. Bu kitap biyografik dönemeç kavramını detaylandırıyor: yani 1980'den beri eleştirel bir bilimsel araştırma yöntemi olarak kabul edilen biyografik araştırmanın ortaya çıkışını. Bu belki de dünya görüşümüzde kökünden bir fark yaratmak için büyük ve yenilikçi teorik hırsları barındıran fikirlerden biri olmayabilir, ancak yine de son otuz yılda beşerî bilimlerde önemli bir evrimi gösteren bir gelişmedir.

Son yıllarda biyografik bir dönemeçe gelindiğini ilk kez iddia eden bizler değiliz. Alman tarihçi Simone Lässig 2008'de bu gelişmeye dikkat çekti. Lässig bu konuda “Bu ‘biyografik dönemecin’ ilk işaretleri[nin] 1980’lerde görüldü[ğünü], ancak 1990’larda gerçekten kayda değer bir kalite düzeyine ulaştı[ğını]” söylemişti. “Bilimsel biyografi yalnızca Anglo-Amerikan üniver-

sitelerinin daha biyografi dostu ortamlarında değil aynı zamanda Fransa ve Almanya'da da bir kez daha geniş bir bilimsel kabul görmeye başlıyor. 'Birey aktörleri sahneye geri döndürme' isteği şu anda pek tartışmalı bir konu değil, hatta bu konuda büyük bir mutabakat var ve geniş çapta kabul görmekte."¹

Ancak, bu kitapta iddia ettiğimiz gibi, bu biyografik dönemeğin teorik ve metodolojik sonuçları hiçbir zaman sistematik ve kapsamlı bir şekilde ele alınmamıştır. Yaklaşık 1980'den bu yana biyografik araştırmanın kullanımındaki süregelen artış başlı başına ilginç olsa da biyografik dönemeğin metodolojik ve teorik bir dönemeçi başlatmış olması da eşit derecede önemlidir. Biyografi tarihsel araştırmanın tüm yelpazesinde uygulanabilecek bir araştırma perspektifi olarak görülmelidir ve bu nedenle birçok çalışma alanı için önemli olduğu ortadadır.

Biyografinin bir tarihsel araştırma yöntemi bağlamında bilimsel olarak uygulanması ortaya konulacak analizlerin yapısı ve sonuçları üzerinde önemli neticelere sahiptir. Başka bir deyişle, bir olayın içinde bulunanın veya olayın failinin bakış açısı, geçmişe bakmanın bir tarihsel yorumlama çerçevesine neden olan, spesifik bir yoludur. Biyografik bakış açısını bilimsel bir araştırma metodolojisi olarak sunmak, bu aşağıdan yukarıya bakış açısının teorik sonuçlarını araştırmak ve farklı çalışma alanları için kullanımlarına giden yolu aydınlatmak bu kitabın ana hedefleridir.

---

1. Simone Lässig, 'Introduction: Biography in modern history – modern historiography in biography', Volker Berghahn and Simone Lässig (ed.) içinde, *Biography Between Structure and Agency: Central European Lives in International Historiography*, New York/Londra: Berghahn, 2008, s. 1-26.

SAHNEYİ KURMAK: BİYOGRFİK YAKLAŞIMIN TEORİK KAPSAMI

Son yıllarda biyografiler genellikle bilimsel olmayan yayınlar olarak gösterilse dahi biyografik araştırma yararlı bir bilimsel araştırma yöntemi olarak geniş çapta kabul görmüş durumdadır. Akademide biyografinin artan kurumsal kabul oranı umut verici bir gelişme gibi görünmekte ancak bu alanın önünde hâlâ engeller var. Örneğin, bir biyografiyi doktora tezi olarak savunmak hâlâ pek çok ülkede sorun teşkil etmeye devam ediyor.² Özellikle alandaki teori eksikliği bu konuda bir anlaşmazlık noktası olarak kendini gösteriyor. Bu nedenle biyografinin daha tutarlı ve geniş tabanlı bir araştırma metodolojisi ve teorik çerçeve içerisine yerleşmesi hayati önem taşımaktadır. Birçok biyografik araştırma teorik bilgi bakımından eksik olduğundan ve sıklıkla bu türde çalışma çabalarına girildiğinde, biyografik araştırmaların teorik değerini daha geniş bir bilimsel bağlamla ilişkilendirmek için hiçbir girişimde bulunulmadığından, biyografik dönemeğin detaylandırılarak anlatılması yukarıda bahsedilen büyük hedefe meşruiyet kazandırmaktadır.³

Biyografik bakış açısı özellikle geçmiş hakkındaki bilgi dağarcığımıza ne ekler ve biyografik bakış açısı hangi teorik ge-

---

2. Birgitte Possing, 'Biography: An unloved, but much pursued courtesan?', Anders Perlinge and Hans Sjögren (ed.) içinde, *Biographies of the Financial World*, Hedemora: Gidlunds, 2012, s. 15-34 ve Binne de Haan, *Van kroon tot bastaard: Biografie en het individuele perspectief in de geschiedschrijving*, Groningen: Groningen University Press, 2015, s. 40-1.

3. Bu bakımdan, editörlüğünü William H. Epstein'in yaptığı 'The Theory and Practice of Biography and Biographical Criticism', serisinin 1991 yılında başlaması ümit vericiydi. Ne yazık ki, bu seride yalnızca bir cilt yayımlandı: William H. Epstein (ed.), *Contesting the Subject: Essays in the Postmodern Theory and Practice of Biography and Biographical Criticism*, West Lafayette, IA: Purdue University Press, 1991.

leneğe ait olmalı ve katkıda bulunmalıdır? Bu kitabın gösterdiği gibi, bir araştırma perspektifi olarak biyografik yöntem önemli bir akademik yenilik olma potansiyeline sahiptir. Biyografinin bir sanat mı yoksa bir bilim mi olduğu konusu üzerine yıpranmış ve tüketilmiş soruların yerini biyografinin akademik alandaki konumuna ilişkin daha derin bir araştırma aldı.

Hannelore Schlaffer 2013'te "biyografik eğilim" üzerine yazdığı bir makalesinde şöyle iddia eder: "Biyografi teoriye veda ettiğini doğrulamıştır; biyografi yazarı, böylece, önceki zamanlarda yöntem bilincinin üzerine kurulmuş olduğu sosyo-tarihsel, politik ve politik-ekonomik analizlerden kurtulmuştur."⁴ Biz bunun aksinin doğru olduğuna inanıyoruz. Teorik farkındalık, geçtiğimiz yüzyıllarda biyografinin gelişimini her zaman destekledi. Bu tür bir farkındalık, tek tek biyografilerin ve bir bütün olarak türün kendisinin akademik çevrelerde ait olduğu yeri bulabilmek için çok önemlidir. Dahası artık biyografilerin gerçeklerin yeniden yapılandırılması ve düzenlenmesini hedeflememesiyle –zaten elimizin altında internet varken buna niye gerek olsun?– biyografik araştırmalar yeni bir evreye girmiş bulunmaktadır. Gerçeklerin daha geniş bir tarihsel yorumlama ve analiz çerçevesinde şekil aldığı biyografilere doğru ilerlerken sağlam teorik yaklaşımlar söz konusu türün daha da gelişmesini teşvik edecek ve bilimsel temellerine katkıda bulunacaktır. Bu nedenle teorik farkındalığın hibrit bir tür olan biyografi için gerçekten çok önemli olduğunu savunuyoruz.

Bu nedenle bu kitapta biyografinin bilimsel bir araştırma metodolojisi olarak yaygınlaşan kullanımına ilişkin gözlemler

---

4. 'Die Biografie besiegelt den Abschied von der Theorie; der Biograf entkommt den sozialgeschichtlichen, politischen, politökonomischen Analysen, auf die ihn früher sein Methodenbewusstsein verpflichtete': Hannelore Schlaffer, 'Sehnsucht nach Echtheit: Die Mode des Biografismus', *Neue Zürcher Zeitung* 17 Nisan, 2013.